

Villores

Per l'equip de documentació d'AU!

Situació

En una barrancada a la ribera esquerra del riu Bergantes; a la solana, en un vessant suau, es troba la població de Villores.

El poble se situa a una altura de 900 m. sobre el nivell del mar. Té el terme més menut de tota la comarca dels Ports (només 5,31 Km²). És veí del Forcall i d'Hortells. Està a 13 quilòmetres de Morella, la capital de la comarca, i a 120 de Castelló, la capital de província. Pertany al bisbat de Tortosa i a l'arxiprestat de Morella.

El desnivell topogràfic del terme va dels 700 m del fons de la vall fins als més de mil de les muntanyes. El clima es de tipus continental amb els hiverns llargs i els estius curts. Les gelades són produïdes per la inversió tèrmica de la vall del Bergantes, que produeix grans rosades la majoria dels dies de l'hivern. Les gelades poden arribar a finals del mes d'abril.

Història

Les primeres referències històriques apareixen a l'Arxiu de la Corona d'Aragó en un document que confirma la donació del lloc de Villores que fa D. Blasco d'Alagó a favor del monestir de les monges de Sixena (Osca), l'any 1235¹.

Grau Monserrat ens diu això mateix i afegeix que, temps a venir, van vendre els drets a la família Des Puig².

Es tracta d'un cas de senyoriu dins del Castell de Morella, cosa que la distingeix de les altres aldees que depenien directament de la jurisdicció reial.

Des de principi del XVI estava sota el senyoriu de la família Ciurana³. Després va passar el domini al Marqués de Villores.

En el llibre de Josep Eixarch, que recopila els seus treballs històrics, hi ha la transcripció d'un document del notari Antoni Olzina⁴, que explica la presa de possessió de Josep Polo com a senyor de Villores l'any 1647.

En l'any 1674 Francisco Guerau senyor de Villores i de la Todolella era síndic del consell de la Vila de Morella i apareix en una concòrdia entre el Clero i la Vila⁵.

Com que era lloc de senyoriu no es va independitzar de Morella en el moment de la separació de les aldees, l'any 1691.

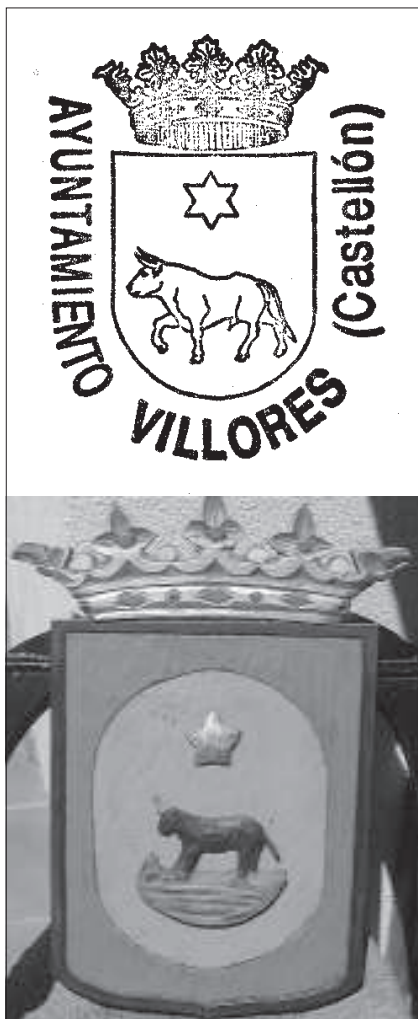
Serafí Gamundí, en el primer paràgraf de la descripció de Villores apunta la versió que era lloc d'origen àrab que, després de la conquesta va ser aldea de Morella i després va pertànyer a les monges de Xèrica, que després van vendre els drets a la família Des Puig⁶.

MONOGRÀFIC

Quadre de població

	H	D
1646	25 veïns	
1787	209 hab.	
1795	40 veïns	
1873	403 hab.	
1901	526 hab.	
1910	484 hab.	
1951	423 hab.	214 209
1952	414 hab.	211 209
1954	395 hab.	201 194
1955	351 hab.	178 173
1957	360 hab.	186 174
1958	362 hab.	188 174
1959	355 hab.	184 171
1960	352 hab.	179 172
1963	325 hab.	165 160
1964	321 hab.	163 158
1966	288 hab.	148 140
1987	103 hab.	53 50
1988	104 hab.	54 50
1989	96 hab.	51 45
1990	97 hab.	52 45
1991	94 hab.	46 45
1992	92 hab.	46 46
1996	103 hab.	53 50
2000	65 hab.	33 32

Dóna tota la sensació que això últim és una confusió dels noms Sixena i Xèrica, però no en podem donar cap justificació ni a favor ni en contra.

Serveis

A hores d'ara Villores només conserva l'autonomia administrativa i l'atenció religiosa. El secretari està a l'ajuntament els divendres al matí i l'atenció religiosa està a càrrec del Vicari de Morella, Mn. Joaquim Iturat, que també ha d'atendre l'església d'Hortells.

Els serveis sanitaris es reben des del Centre de Salut del Forcall. Els xiquets han de cursar els estudis fora del poble. L'ensenyament primari a l'escola del Forcall i l'ensenyament secundari obligatori a l'institut de Morella.

Els transports públics funcionen només dos dies a la setmana amb un microbús de la companyia *Altaba*, que fa la línia Morella-Sorita. El dilluns passe cap amunt a les 7 del matí i cap avall a les 7 de la tarde. El divendres puja a les 3 de la vesprada i baixa a les 7 de la tarde.

Producció

La poca gent que hi ha (65 habitants) actualment al poble viu dels elements possibles a la comarca.

Pel que fa a l'agricultura, se sembren els bancals de gra més plans de la vora de la població. També és significatiu el cultiu dels ametlers que donen prou collita els anys que no es gelen. Els horts del costat de riu estan erms.

Des del punt de vista de la ramaderia, hi ha una granja d'un milenar de porcs i tres raberes d'ovelles, dos d'uns tres-cents caps i l'altra d'una cinquantena.

Encara avui en dia és un dels quatre pobles de la comarca on es manté viva la tradició de l'artesanía espartenyera. Esta faena dóna ocupació a un parell d'hòmens i a totes les dones del poble. Les espartenyas villorenques es venen als mercats de fora de la comarca.

Festes

Les festes més importants eren les de Sant Antoni i les del Roser i Sant Roc. Actualment, les festes de Sant Antoni se celebren el cap de setmana (dissabte i diumenge) més propers al dia 17 de gener. Les altres, des de 1963, estan totes reunides al mes d'agost, els dies 14, 15 i 16, que és quan hi ha més afluència de gent del poble que viu fora i estan de

vacances. En temps anteriors les festes del Roser se celebraven el primer diumenge d'octubre.

La festa de Sant Antoni corre a càrrec dels Majorals, mentre que les festes del Roser són organitzades per l'Ajuntament.

El ball típic de les festes era el ball del ramet, que és d'estructura pareguda al ball rodat o ball pla d'altres contrades. Es feia a la Bassa on ara està la Plaça quadrada de la Bassa. Se subhastaven els llocs de les parelles, evidentment el lloc de major honor o prestigi ere el primer i després seguint l'ordre.

Els hòmens portaven un ramet d'alfabega a la mà i un gran cigar. La música la feie el *gaitero* (dolçainer i tabaler), músic principal i ritual de totes les manifestacions festives populars.

Romeries

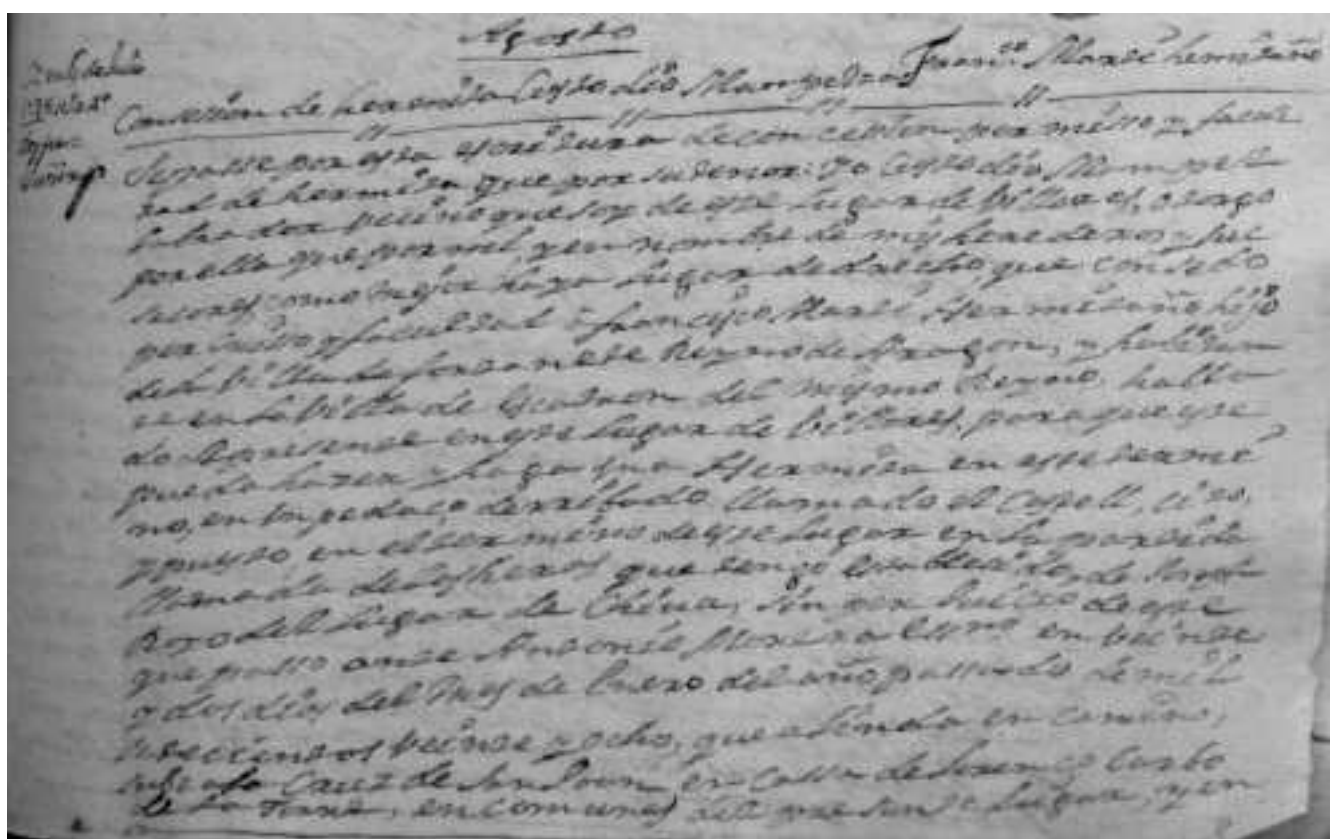
Han estat sempre típiques les romeries a la Balma el dilluns de Sant Vicent i a la creu de Sant Joan el dia 6 de maig.

La romeria de la Balma mou en processó de l'església fins a l'eixida del poble. Des d'allí es va en cotxe fins al Santuari de la Balma. Es fa la visita al Mare de Déu, després l'esmorzar i, a continuació, la missa.

Ermites i Peirons

A la part de dalt del poble hi ha l'ermita de Nostra Senyora del Bon Succés, que celebra la festa el dia 2 de febrer, dia de la Candelera. El notari del Forcall Francisco Suñer ens ha deixat un document fundacional de l'ermita, on Custodio Mampel, llaurador de Villores, concedeix permís i *facultad de hermita*

Document fundacional de l'ermita del Bonsuccés. A.H.N.M. Notari: Francisco Suñer, V. 937, 6 d'agost 1736.

N. S. del Bon Succés

a Francisco Martí hermitano nascut a Fortanet i que vivia a Escatron per fer una ermita a Nostra Senyora del Bon Succés a l'indret anomenat el Castell⁷.

Repartits pel terme hi ha la creu de Sant Joan, on el poble es reunie el dia 6 de maig. En el moment present aquesta reunió es fa en cap de setmana i es reparteix el rotllo pintat.

També hi ha tres peirons: el de Sant Pere Màrtir, el de la Trinitat i el de Sant Gregori, que va ser reconstruït l'any 1998. En aquests peirons, on es feie la benedicció del terme a la primavera. En el moment present només es fa si hi ha caritater.

S. Gregori

Edificis

L'ajuntament està a l'edifici porticat de la Plaça, l'antiga residència dels marquesos de Villores.

A la mateixa placeta es troba l'església parroquial, que és d'estil neoclàssic i d'una sola nau. Està dedicada als Sants Joans, Baptista i Evangelista.

Notes

- 1.- EIXARCH FRASNO, J (1994). *Forcall y Pueblos de la Comarca dels Ports. Trabajos Históricos, 1966 -1993*. El Forcall (Castelló). Pàgs. 528..
- 2.- GRAU MONSERRAT, M. (1986): *Herbés*. Col·lecció Universitària. Diputació de Castelló.
- 3.- EIXARCH. Op. cit. Pàg. 531.
- 4.- EIXARCH. Op. cit. Pàgs. 531-533.
- 5.- A.H.E.M. (Arxiu Històric Eclesiàstic de Morella). *Lligall de Plets i Concòrdies del Clero*.
- 6.- GAMUNDI CARCELLER, S. (1994): *La Comarca de els Ports. Su patrimonio y sus gentes*. Ed. Fundació 50 Sexenni. Morella. Pàg. 389.
- 7.- EIXARCH. Pàgs. 525-527.

Villores al 1929

A l'*Anuario-Guía de la Provincia de Castellón* dirigit per Manuel Bellido y Rubert de l'any 1929 editat a Castelló trobem les següents dades sobre Villores:

Villores havia estat fundada pels àrabs, després conquistada pels cristians i va quedar del domini de les Monges de Xèrica.

La producció venie determinada per cereals, vi, llegums, pastures i llenya; ramaderia i caça.

Ja tenie llum elèctrica i rentadors públics.

El pont sobre el Bergantes s'estave construint en aquells moments.

Del llibre *Historia de la Balma de Mn. Ramon Ejarque*

Villores

"Entre Forcall y Palanques, también sobre una altura en la ribera izquierda del Bergantes, está situada esta villa, que cuenta con buen número de devotos de Nuestra Señora de la Balma; devoción que no ha perdido a pesar de haber tenido que emigrar en gran número en busca de trabajo.

Cuando al llegar el verano pueden gozar unos días de vacación y descanso y procedentes de Barcelona o Tarrasa van visitar su pueblo natal, no dejan de hacer una visita a Nuestra Señora y cumplir sus promesas, por haber experimentado la amorosa protección de tan misericordiosa Madre.

Los que habitan en la villa celebran su rogativa tradicional el día de San Vicente Ferrer. Se sabe, por las notas recogidas por el reverendo don Ramón Bruñó, que esta rogativa se celebraba ya a fines del siglo XVII".

